Проців О.Р.

Мисливське та сільське господарство – симбіоз чи антагонізм?

Ведення мисливського господарства пов’язано з розведенням диких мисливських тварин. При оптимальній їх чисельності вони живляться природними кормами, і якщо й завдають збитки, то у мінімальній кількості. Практично у всіх країнах Європи проблема врегулювання збитків, завданих мисливськими тваринами, вирішується на законодавчому рівні.

Історичний досвід показує, що постійні конфлікти – як соціальні, так і національні призвели до того, що у Галичині фактично найпізніше з усіх земель Австро-Угорської імперії (30 січня 1875 року) був ухвалений мисливський закон, в якому визначались основні вимоги щодо організації мисливства, охорони мисливських тварин. Проте, проблема відшкодування збитків, завданих мисливськими видами тварин сільськогосподарським угіддям, залишалась не вирішеною. Це вилилось у масові протести селянства, яке відстоювало свої економічні інтереси. Серед форм впливу селян на владу були мітинги, віча тощо. Так, серед багатьох мітингів селян, які проводились у Галичині, особливим став мітинг 1884 року у місті Долина (Івано-Франківська область), на якому селяни заявили про своє незадоволення тим, що дичина завдає збитки сільськогосподарським угіддям. Більше того, хижаки нападають на свійських тварин, а селяни нічого не можуть протидіяти. На вічі була прийнята щодо цього питання резолюція і передана депутату Галицького сейму Юліану Романчику, який у 1883—1895 роках був депутатом (послом) до Галицького сейму, співзасновником Національно-демократичної партії, головою якої залишався до 1907 року.

У 1897 році приймається новий мисливський закон, в якому вже був передбачений механізм відшкодування збитків. Відзначалось, що уповноважений до виконання полювання має обов’язок відшкодовувати збитки, завдані при проведенні полювання ним самим, його працівниками, гостями та собаками, які брали участь в полюванні. Збитки, завдані дичиною у садах, овочевих городах, на шкілках дерев, а також молодим деревам,

мають бути відшкодовані лише тоді, коли виявиться, що збитки були завдані, незважаючи на вжиті запобіжні заходи.

Закон визначав процедуру оцінки та стягнення відшкодувань за завдані селянам збитки. Повітова державна влада розглядала у першій інстанції всі скарги, які стосувались відшкодування збитків, але власнику полювання надавався час, щоб визначити суму відшкодування і тим самим вирішити конфлікт, перш ніж буде проводитись оцінка завданих збитків повітовою владою. Однак селяни були незадоволені процедурою відшкодування збитків, прописаної у мисливському законі 1897року. На засіданні Галицького сейму 19 жовтня 1903 року депутат Антін Могильницький висловив незадоволення селян, оскільки у Галичині справи відшкодування вирішує державна повітова влада, тоді як у Чехії та Буковині ці питанні вирішують спеціально визначені таксатори. Він також відзначав, що більшості випадках селян навіть не звертаються до органів державної влади, знаючи наперед, що їх питання позитивно не вирішиться, хоча у Нижній Австрії, де встановлені інші механізми, власники мисливських ревірів у таких випадках сплачують по 3-4 тис. золотих.

Практично аналогічну думку висловив у Галицькому сеймі Віктор Сколишевський – депутат від сільських гмін повіту Величка, член Народно-християнської депутатської групи. Він відзначав, що у такій редакції мисливський закон не задовільняє селянство і його необхідно змінювати, так як діючі норми є пародією на право: «Що з того народові, що закон визначає, що власник полювання має обов'язок відшкодовувати збитки, спричинені дичиною, якщо в подальшому вимоги закону унеможливлюють отримання відшкодування?» .

28 вересня 1907 року у виступі на засіданні Галицького сейму Євген Олесницький визнав, що справа про відшкодування збитків є найбільш болючою для селян, а їх звернення становлять багату епістолярну спадщину, написану не пером, а кров'ю селян. Адже крім лобіювання своїх інтересів через депутатів, селяни також направляли до Галицького сейму багато

звернень (петицій), в яких вони висловлювали свої вимоги. На підтвердження своїх слів він зачитав петицію селян села Коростів Стрийського повіту: «Доводимо до Вашого відома, що тутейші мешканці такої шкоди зазнають від диків, що вже дальше не годен витримати. А те все через оленів, котрі через літо випасають траву і збіжжє, по наших городах - конюшину і капусту, ходять по полях стадами, витоптують. А коли решта, що ся лишит з трави зложить газда в стіжок, то і до того стіжка прийдуть олені і з'їдять. Ти, хлопе, не упоминайся, бо як прийде селянин до пана лісничого і упімнеться за свою шкоду, то лісничий каже єму: «А чи ти пізнав, що то мої олені? Чи вони мали нашу печатку на чолі?». Є. Олесницький вказував, що в загальному селянам цього села було нанесено на протязі року збитків більш як на 3000 крон, але до старости навіть ніхто не звертався, надія на відшкодування була втрачена.

Результатом політичної боротьби став змінений мисливський закон Галичини від 13 липня 1909 року, в якому на відміну від попереднього були зроблені наступні поступки: селяни мали право використовувати будь-які засоби для відлякування дичини, але лише з умовою, що ці засоби не будуть використані для її відлову або добування. Якщо під час віддякування дичина все ж була добута, то у такому випадку уповноважений до полювання не мав права домагатись відшкодування за дичину. Крім того, кожному власнику землі надавалось право у будь-який спосіб обгородити своє поле, щоб на його сільськогосподарські угіддя не заходила дичина.

Великим поступком для селянства була процедура відшкодування збитків. Якщо відповідно до попереднього мисливського закону оцінка та процес виплати збитків покладались лише на державну повітову владу, то у законі від 1909 року ці повноваження, як і домагались селяни, були передані гміні, яка у першій інстанції повинна була вирішувати конфліктні ситуації між уповноваженим до полювання та селянами. Якщо одна із сторін конфлікту не була задоволена вирішенням своєї справи, то вона направлялась до третейського суду, а коли одна із сторін не була згідна з рішенням

третейського суду, справу можна було направити у звичайний суд. Як бачимо, селяни домоглись передачі механізму вирішення конфлікту від державної влади до громади, якій вони більше довіряли. Було створено багаторівневу процедуру оскарження рішень. Склад третейських (мирових) судів був представлений половиною державної та половиною представницької влади.

Проблема вирішення питання законодавчого врегулювання механізму відшкодування збитків, завданих мисливськими тваринами сільськогосподарським та лісовим угіддям, залишається актуальною і сьогодні Зокрема, на XII сесії Львівської обласної ради VI скликання 18 жовтня 2011 року було прийнято звернення до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України щодо проблемних питань законодавчого забезпечення надання в користування мисливських угідь, ведення мисливського господарства та полювання. Серед іншого вказувалось, що до Львівської обласної ради надходять численні звернення від агропромислових підприємств та громадян – товаровиробників аграрної продукції про потраву посівів сільськогосподарських культур дикими тваринами з лісових масивів, що перебувають у користуванні лісогосподарських та мисливських господарств, товариств тощо. Вказувалось, що через відсутність законодавчих механізмів відшкодування збитків за пошкоджені дикими тваринами посіви сільськогосподарських культур на практиці неможливо добитись відшкодування.

Відзначалось, що хоча й Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.11.2009 р. № 1472-р «Деякі питання надання в користування мисливських угідь і відшкодування збитків, завданих мисливськими тваринами» дано доручення Міністерству аграрної політики України щодо розроблення рекомендації про укладення договорів страхування сільськогосподарських посівів від збитків, завданих мисливськими

тваринами агропромисловому комплексу та особистим селянським господарствам, але дана вимога не була виконана.[1]

У відповідь Львівській обласній раді Голова комітету Верховної Ради – Анатолій Семинога повідомив, що Держкомлісгосп та Мінагрополітики погоджуються з тим, що проблема потребує невідкладного вирішення, і вони отримали доручення розробити механізм відшкодування[2], але, як бачимо, дана проблема вирішується ще до цього часу.

Вирішення даного питання на законодавчому рівні переходить з правового на політичний рівень. Зокрема, у промовистій статті «Свині на Рівненщині мають депутатську недоторканість» вказується, що опозиційні до влади партії у Рівненській області вимагають у прокуратури відшкодовувати селянам завдані збитки.[3] У відповіді на дану статтю Рівненське обласне управління лісового та мисливського господарства відзначало, що воно неодноразово зверталось до Верховної Ради України та Агентства лісових ресурсів, щоб узаконити створення страхового мисливського фонду, який би призначався на відшкодування збитків.[4]

Відсутність правових механізмів змушує органи місцевого самоврядування вдаватись до засобів впливу на користувачів мисливських угідь. Так, Іванівська районна рада у рішенні «Про погодження надання в користування мисливських угідь» рекомендувала мисливському

---

[1] http://www.lviv.expres.ua/news/2011/09/30/47550

[2] **http://zik.ua/ua/news/2011/11/21/320320**

[3] http://p-p.com.ua/articles/26015/

[4] http://rtb.rv.ua/company/tele/

господарству здійснювати відшкодовування збитків, заподіяних мисливськими тваринами сільгоспвиробникам та селянським господарствам.[5]

Якщо проаналізувати законодавство сусідніх держав, то бачимо, що дана проблема там врегульована. Зокрема, у Білорусії відповідно до Указу Президента мисливські господарства повинні відшкодовувати збитки, завдані мисливськими тваринами, а при підрахунку норми добування враховувати й цей аспект.[6] Аналогічні вимоги містяться у Польському законі «Про мисливство». А відповідно до вимог закону «Про тваринний світ» республіки Молдова користувачі мисливських угідь у випадку нанесення збитків мисливськими тваринами мають право їх відстрілювати за відповідними документами, не зважаючи на терміни полювання. На даний час у Верховній Раді зареєстровано законопроект «Про мисливське господарство та полювання», до якого необхідно внести зміни, які б включали механізм відшкодування збитків, завданих мисливськими тваринами.

Вирішення даного питання зніме соціальну напругу у суспільстві, а власники земельних наділів будуть вмотивовані надавати їх під ведення мисливського господарства.

Проців О.Р. Мисливське та сільське господарства – симбіоз чи антагонізм? /Олег Проців// Полювання та риболовля. – 2013. – №8(142) серпень. – С. 6

---

[5] http://ivankiv-rda-rada.gov.ua/ua/articles/1467.html
[6] http://pravo.levonevsky.org/bazaby11/republic27/text646.htm